

SOSIAALI- JA TERVEYSVALIOKUNNAN MIETINTÖ 11/2009 vp

Hallituksen esitys laeiksi työttömyysturvalain ja työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain 4 §:n muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 1 päivänä huhtikuuta 2009 lähettänyt sosiaali- ja terveysvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen laeiksi työttömyysturvalain ja työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain 4 §:n muuttamisesta (HE 39/2009 vp).

Lakialoite

Valiokunta on käsitellyt esityksen yhteydessä lakialoitteen laiksi työttömyysturvalain 2 luvun 1 §:n ja 3 luvun 5 §:n muuttamisesta (LA 11/2008 vp — Jukka Gustafsson /sd ym.), joka on lähetetty valiokuntaan 5 päivänä maaliskuuta 2008.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- ylitarkastaja Timo Meling, työ- ja elinkeinoministeriö
- hallitussihteeri Kirsi Päivänsalo, sosiaali- ja terveysministeriö
- lakimies Jarmo Pätäri, Akava ry
- asiantuntija Johan Åström, Elinkeinoelämän keskusliitto EK
- työttömyyskassan johtaja Pasi Koskinen, Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry
- sosiaalipoliittinen asiantuntija Katja Veirto, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- työmarkkina-asiaiden päällikkö Merja Hirvonen, Suomen Yrittäjät
- lakimies Heli Puura, Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ry
- neuvottelupäällikkö Seppo Väänänen, Palkansaajajärjestö Pardia ry.

Lisäksi Työttömyysvakuutusrahasto on antanut kirjallisen lausunnon.

HALLITUKSEN ESITYS JA LAKIALOITE

Hallituksen esitys

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi työttömyysturvalakia siten, että laissa säädettäisiin työnhakijan oikeudesta työttömyysetuuteen tilanteissa, joissa työntekijän työntekovelvollisuus ja työnantajan velvollisuus maksaa palkkaa ovat keskeytyneet kokonaan lomauttamiseen

verrattavalla tavalla työsuhteen pysyessä muutoin voimassa.

Muutos koskisi työntekijöitä, joiden työnteko on estynyt työpaikkaa kohdanneen tulipalon, poikkeuksellisen luonnontapahtuman tai muun sen kaltaisen hänestä tai työnantajasta riippumattoman syyn vuoksi, sekä työntekijöitä, joiden työnteko ja palkanmaksu ovat keskeytyneet

työsopimuksen ehdon takia. Lisäksi ehdotetaan säädettäväksi virasta pidätettyjen virkamiesten oikeudesta työttömyysetuuteen korvauksettomana määräajan jälkeen.

Mainituille henkilöille maksettaviin ansiopäivärahoihin ei maksettaisi valtionosuutta. Tästä ehdotetaan säädettäväksi laissa työttömyys-etuuksien rahoituksesta.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivästä kesäkuuta 2009.

Lakialoite

Lakialoitteessa LA 11/2009 vp ehdotetaan, että työttömyysturvalakia tarkistettaisiin siten, että työntekijällä ja viranhaltijalla on oikeus työttömyysturvalain tarkoittamalla tavalla työttömyysturvaetuuteen siinä tapauksessa, että työnteko ja palkanmaksu ovat työsopimuksessa tai virkamääräyksessä olevan ehdon perusteella keskeytyneet lomautukseen rinnastettavalla tavalla, jos keskeytys on johtunut työnantajan toiminnan kausiluontoisuudesta ja kysymys on vuosittain toistuvasta tapahtumasta.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Oikeus työttömyysturvaan

Hallituksen esityksellä selkeytetään ja samalla laajennetaan työntekijän oikeutta työttömyysturvaan eräissä tilanteissa. Työnteon ja palkanmaksun keskeytyminen työsopimuksen ehdon perusteella määriteltäisiin työttömyysturvalaissa lomautukseen rinnastettavaksi syyksi ja työnhakijaa pidettäisiin tänä aikana työttömänä. Käytännössä muutos koskee erityisesti kouluissa työskentelevien kouluavustajien ja tuntiopettajien oikeutta työttömyysturvaan koulutyön keskeytyksien ajalta. Vastaavia koulujen loma-ajaksi keskeytyviä töitä on myös seurakunnissa ja järjestöissä. Lakiehdotuksen perusteella tällaisissa töissä työskenteleville voitaisiin maksaa työttömyysetuutta työnteon keskeytyksen ajalta, jos etuuden maksamisen muut edellytykset ovat olemassa.

Valiokunta toteaa, että ehdotetulla muutoksella voidaan vahvistaa työntekijöiden yhdenvertaista kohtelua. Pääsääntöisesti työsopimuksessa sovittu työntekovelvollisuuden loppuminen johtuu koulujen vakiintuneista toiminta-ajoista, eikä työntekijällä ole mahdollisuuksia tältä osin vaikuttaa työsopimuksen ehtoihin, eikä työsopimuksen sopimistilannetta voi näin ollen pitää tasavertaisena. Lisäksi toimintatavat ja sopimusehdot eri kunnissa vaihtelevat.

Ammattitaitosuoja

Työttömyysetuuden saaminen lomautukseen rinnastettavan synn perusteella tarkoittaisi näiden henkilöiden kohdalla pääsääntöisesti sitä, ettei oman alan työtä olisi saatavissa, koska kaikkien koulujen kesälomat ajoittuvat samaan ajankohtaan. Tästä syystä lakiehdotuksessa poistetaan näiden henkilöiden osalta työttömyysturvalain 2 luvun 13 §:ssä säädetty ammattitaitosuoja. Jos näillä työnhakijoilla olisi normaali kolmen kuukauden ammattitaitosuoja, heille ei voitaisi tarjota muuta työtä, jota heidän olisi työttömyysetuuden saamisen edellytyksenä otettava vastaan. Koulujen kesäloma-aika on tyypillisesti enintään kolme kuukautta.

Valiokunta pitää tärkeänä, että toiminnan keskeytyksen ajaksi kunnissa pyritään järjestämään vaille työtä jääville soveltuvaa korvaavaa työtä. Palkanmaksun jatkuminen turvaa työntekijöiden toimeentuloa paremmin kuin työttömyysetuus. Lakiesitykseen sisältyvä ammattitaitosuojan poistaminen lakiehdotuksen tarkoittamissa tilanteissa pitää sinänsä huolen siitä, ettei esityksellä luoda työttömyysturva-automaattia. Mikäli henkilö ei ota vastaan työttömyysturvalain mukaista työtä, hänelle määrätään karenssi eikä hänellä määräajan aikana ole oikeutta työttömyysturvaan. Työteko on siis ensisijaista työttömyysetuuteen nähden.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, ettei lakiehdotuksen tarkoituksena myöskään ole helpottaa työttömyysturvan käyttöä palkan kompensationsa. Tästä syystä on tarpeen seurata, lisääkö uudistuksen voimaantulo sellaisten työso-
pimusehtojen käyttöä, joilla toiminnan keskey-
tykset vapauttavat palkanmaksusta. Ehtojen
yleistyminen heikentäisi palkansaajien asemaa
ja vääristäisi työnantajien kesken työnantajavel-
voitteista aiheutuvaa kustannustenjakoa.

Valiokunta pitää nyt ehdotettua työttömyys-
turvan uudistusta parannuksena erityisesti kou-
luavustajien asemaan. Valiokunta katsoo kuiten-
kin, että kouluavustajien asemaa tulisi ensisijai-
sesti parantaa nykyistä paremmilla työehdoilla.
Erityistä tukea tarvitsevien lasten määrän kasvu
lisää myös kouluavustajien tarvetta. Työn hou-
kuttelevuuden lisäämiseksi kouluavustajien työ
tulisi järjestää kokopäiväiseksi ja vakituksi
työsuhteisiin perustuviksi. Lisäksi kouluavusta-
jille tulisi järjestää ammattiin pätevöittävää kou-
lutusta.

Muut ehdotukset

Esitykseen sisältyvät ehdotukset työttömyystur-
vaoikeudesta silloin, kun työnteko on estynyt
työpaikkaa kohdanneen tulipalon tai siihen ver-
rattavan syyn takia, ovat perusteltuja. Kyse on
lukumääräisesti vähäisistä tapauksista, mutta
yksilön kannalta tärkeistä parannuksista tai täs-
mennyksistä. Esityksellä voidaan parantaa työn-
tekijöiden yhdenvertaista oikeutta työttömyys-
turvaan työn loppuessa työnantajan toiminnan
keskeytyksen takia. Myös lakiin ehdotettavat
uudet säännökset työttömyysturvan maksami-
sista virasta pidättämisen ajalta ovat tarpeelli-
sia.

Ikäraja

Työttömyysturvaa maksetaan pääsääntöisesti
työttömyysturvalain 3 luvun 1 §:n mukaan sen

kuukauden loppuun, jolloin etuuden hakija täyt-
tää 65 vuotta. Vain laissa erikseen mainituissa ti-
lanteissa, pääsääntöisesti koko- tai osa-aikaises-
ti lomautetuille, voidaan etuutta maksaa 68 ikä-
vuoteen saakka. Valiokunta katsoo, että lomau-
tukseen rinnastettavalla syyllä työttömäksi jää-
vät on johdonmukaista rinnastaa myös etuuden
saamista koskevien ikärajojen osalta lomautet-
tuihin. Tästä syystä valiokunta ehdottaa, että
työttömyysturvalain 3 luvun 1 §:n 2 momenttia
muutetaan.

Ikärajan muutoksella ei juurikaan ole vaiku-
tusta työttömyysturvan menoihin. Vuonna 2008
vain 32:lle yli 65-vuotiaalle henkilölle oli mak-
settu ansiopäivärahaa. Ansiopäivärahaan ei esi-
tyksen tarkoittamissa tilanteissa maksettaisi val-
tionosuutta, kuten ei lomautusaikaisessakaan
etuudessa. Päivärahat rahoitetaan työnantajien ja
työntekijöiden työttömyysvakuutusmaksuilla.

Valiokunta pitää tärkeänä lakiehdotuksen no-
peaa voimaantuloa, jotta näiden palkansaajien
asemaa ja sosiaaliturvaa voidaan parantaa jo
vuoden 2009 kesästä alkaen.

Lakialoite

Valiokunta on hyväksynyt lakiehdotuksen halli-
tuksen esityksen pohjalta, minkä vuoksi la-
kialoite ehdotetaan hylättäväksi.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella sosiaali- ja terveys-
valiokunta ehdottaa,

*että 2. lakiehdotus hyväksytään muutta-
mattomana,*

*että 1. lakiehdotus hyväksytään muutet-
tuna (Valiokunnan muutosehdotuk-
set) ja*

että lakialoite LA 11/2008 vp hylätään.

Valiokunnan muutosehdotukset

1.

Laki

työttömyysturvalain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 30 päivänä joulukuuta 2002 annetun työttömyysturvalain (1290/2002) 1 luvun 5 §:n 1 momentin 12 ja 13 kohta, 2 luvun 1 §:n 2 momentti, *3 luvun 1 §:n 2 momentti ja* 4 luvun 1 §:n 1 momentin 2 kohta,
sellaisina kuin niistä ovat 1 luvun 5 §:n 1 momentin 12 ja 13 kohta laissa 1354/2007, *3 luvun 1 §:n 2 momentti laissa 1330/2004* sekä 4 luvun 1 §:n 1 momentin 2 kohta laissa 459/2005, ja
lisätään 1 luvun 5 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on osaksi laissa 970/2003 sekä mainituissa laeissa 459/2005 ja 1354/2007, uusi 14 kohta sekä 2 luvun 9 §:ään uusi 2 momentti, jolloin nykyinen 2 momentti siirtyy 3 momentiksi, ja 13 §:ään uusi 4 momentti seuraavasti:

1 luku

Yleiset säännökset

5 §
(Kuten HE)

2 luku

Etuuden saamisen työvoimapolitiittiset edellytykset

1, 9 ja 13 §
(Kuten HE)

3 luku

Etuuden saamisen yleiset rajoitukset

1 § (*Uusi*)

Ikä

1 momentissa säädetään, muuta työttömyys-etuutta kuin koulutuspäivärahaa myönnetään henkilölle sen kalenterikuukauden jälkeen, jona hän täyttää 65 vuotta, jos hänen työntekonsa on estynyt tämän lain 1 luvun 5 §:n 1 momentin 14 kohdassa, 4 luvun 1 §:n 1 momentin 2 kohdassa tai 2 momentissa mainituista syistä taikka jos hänet on kokoaikaisesti lomautettu. Työttömyys-etuus myönnetään enintään sen kalenterikuukauden loppuun, jona henkilö täyttää 68 vuotta.

4 luku

Soviteltu ja vähennetty työttömyysetuus

1 §
(Kuten HE)

Voimaantulosäännös
(Kuten HE)

— — — — —
Sen estämättä, mitä 1 momentissa ja julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain 1 luvun 8 §:n

Helsingissä 6 päivänä toukokuuta 2009

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Juha Rehula /kesk	Tuomo Puumala /kesk
vpj.	Sirpa Asko-Seljavaara /kok	Päivi Räsänen /kd
jäs.	Risto Autio /kesk	Paula Sihto /kesk
	Maria Guzenina-Richardson /sd	Anni Sinnemäki /vihr
	Hannakaisa Heikkinen /kesk	Lenita Toivakka /kok
	Anneli Kiljunen /sd	Erkki Virtanen /vas.
	Jukka Mäkelä /kok	

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Eila Mäkipää.